

Nr 10

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående de ensamstående problem.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 107 av herr *Per Jacobsson m. fl.* och II: 136 av fröken *Elmén m. fl.* hemställas, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam allsidig och samlad översyn av de problem och svårigheter, som möter olika kategorier ensamstående i samhället, samt framlägga förslag till effektiva åtgärder för att avhjälpa och undanröja dessa problem och svårigheter.

I motionerna anföres, att det finns en stor och heterogen grupp, vars intressen förefaller att i viss mån ha försummats, d. v. s. den grupp som brukar benämnas »de ensamstående». Det finns nu omkring 1,5 milj. ensamstående över 21 år i vårt land. Många av dem, särskilt i de lägre inkomstgrupperna, har allvarliga problem och drabbas hårt av brister i samhället.

I motionerna sker därefter en genomgång av olika problemkomplex.

I fråga om skatterna framhålles att många klagar på de högre skatterna för ogifta. På olika sätt bör detta skattetryck kunna lättas. De ensamstående får ofta vänta längre på bostad än familjer med barn. Kraftiga insatser bör därför göras för att skapa en fungerande bostadsmarknad. Det måste skapas ökade möjligheter för hemvård bl. a. genom utbyggnad av hemhjälp. De s. k. hemmadöttrarna befinner sig ofta i en brydsam ekonomisk situation. Många av dem kan gå ut på arbetsmarknaden, ev. efter omskolning, men för andra erfordras generösare möjligheter till pension. Särskilda försörjningsproblem föreligger i fråga om frånskilda kvinnor. För ensamstående med barn erfordras utbyggnad av olika serviceanordningar i första hand daghem och familjedaghem. Den isolering som många ensamstående känner bör om möjligt brytas genom att på olika sätt stimulera förenings- och kursverksamheten.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 136.

Utskottet

I motionerna framhålles att de ensamstående är en stor och heterogen grupp, vars speciella svårigheter utgör ett komplex av många olika problem. Med anknytning till den gruppering av dessa problem som göres i motionerna får utskottet erinra om följande.

Bihang till riksdagens protokoll 1965. 11 saml. Nr 10—11

Skattetryckets fördelning mellan gifta och ogifta samt utformningen av skatteskalorna är numera föremål för utredning i samband med en av chefen för finansdepartementet tillsatt familjeskatteutredning.

Nu gällande regler för statligt stöd till *bostadsförsörjning* gör i fråga om bostadslån ingen skillnad mellan ensamstående och familjer. Beträffande familjebostadsbidrag har med stöd av beslut vid 1964 års riksdag väsentliga höjningar av bidragsbeloppen genomförts (SFS 1964/512). Enligt bostadsstyrelsens anvisningar avses med familj äkta makar med barn eller ensamstående (frånskild, änkling, änka eller ogift) med barn.

Vårdfrågan för ensamstående gamla och sjuka med särskilt behov av hjälp och vård i hemmet har behandlats av socialpolitiska kommittén bl. a. i stencilerat betänkande »Statligt stöd till hemhjälp åt åldringar och invalid» ingående i betänkandet »Bättre åldringsvård» (SOU 1964:5). Såsom även framhålls i motionerna har med stöd av beslut vid 1964 års riksdag förordnats om statsbidrag med 35 % av kommunernas kostnader för social hemhjälp (SFS 1964/427). Socialpolitiska kommittén behandlar f. n. frågor rörande åldringsvård och handikappvård, bl. a. frågor beträffande ålderdomshem och särskild vårdlagstiftning.

Den grupp av *hemmavarande ensamstående kvinnor* som utgöres av s. k. hemmadöttrar har behandlats av utskottet i utlåtande till 1964 års riksdag (nr 18/1964) över motioner angående dels familjepolitiken, dels bättre förhållanden för kvinnlig arbetskraft.

Utskottet anförde därvid följande:

Utskottet får i denna fråga erinra om att socialpolitiska kommittén i en särskild utredning, »Hemmadöttrar», behandlar dessas problem. I fråga om deras speciella pensionsförmåner anförde kommittén bl. a. att hemmadötrarnas hjälpbehov inte lämpligen borde tillgodoses genom särskilda bestämmelser i lagen om allmän försäkring. Vissa av dem torde vara berättigade till förtidspension fr. o. m. den 1 januari 1963. Sedan erfarenhet vunnits av den nya lagstiftningen kunde frågan om ändrade regler tagas upp till prövning.

Kungl. Maj:t har vidare vid senaste årsskiftet utfärdat cirkulär (SFS 698/1963) till socialnämnderna och arbetsförmedlingsorganen angående åtgärder till hjälp för ensamställda hemmadöttrar.

Enligt utskottets mening bör här ifrågavarande hjälpbehov t. v. tillgodoses efter individuell prövning i de särskilda fallen och frågan om ändrade regler anstå i avvaktan på ytterligare erfarenheter.

Frånskilda kvinnors rätt till änkepension är fortfarande under utredning av pensionsförsäkringskommittén. Frågan om ändrade regler för rätt till förtidspension för äldre frånskilda kvinnor har framförts även i de särskilda likalydande motionerna I: 508 och II: 613, vilka hänvisats till andra lagutskottet.

Behovet av serviceanordningar och andra stödåtgärder för att *ensamstående med barn* skall kunna göra en insats i förvärvslivet har behandlats

av familjeberedningen bl. a. i en 1964 avgiven promemoria »Ökat stöd till barnfamiljer» (SOU 1964: 36). Beredningens utredningsarbete kommer enligt nya direktiv att utvidgas. För utredning av frågan om samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljer har nyligen tillsatts en parlamentarisk kommitté.

Utskottet förutsätter att åtgärder i anledning av sålunda tidigare fattade beslut fullföljes med kraft. De önskemål om ytterligare initiativ och åtgärder som motionärerna framfört synes i allt väsentligt komma att bli beaktade i pågående utredningar.

Då i motionerna angivna önskemål således är väl tillgodosedda, finner utskottet icke påkallat med någon riksdagens framställning i ämnet till Kungl. Maj:t utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 107 och II: 136 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Enarsson, Hellebladh, Nyman, Yngve Persson, fru Hamrin-Thorell, fru Olsson, herrar Wååg och Blomquist;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Hamrin i Kalmar*, Svensson i Kungälv, Haglund, Wikner, Gustafsson i Stenkyrka*, Nilsson i Agnäs, fru Ekroth, herrar Thylén och From*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av fru *Hamrin-Thorell*.

Den politik som nu förs med stöd åt familjerna, framför allt barnfamiljerna, har medfört att de ensamstående i vissa avseenden kommit i mindre gynnsamt läge. De utgör dock en stor grupp som presterar en samhällsinsats av betydande värde och med krav på att även deras berättigade intressen tillvaratas. Det torde också ligga i samhällets intresse att icke skapa motsättningar mellan olika grupper.

Jag utgår ifrån att den av chefen för finansdepartementet tillsatta utredning, som benämnes »Familjeskattutredningen» även tar upp till behandling fördelningen av skattetrycket mellan ensamstående och gifta. Där ingår som ett delproblem även frågan om avdragsrätt för de utgifter, som många ogifta har för kostnader för vårdbehövande anhöriga.

Om bostadsfrågan kan lösas och större möjligheter beredas för alla att få en lämplig bostad inträder givetvis också lätnader för de ensamstående i bostadshänseende. I nuvarande bristsituation får emellertid gruppen av ensamstående finna sig att »stå sist i kön» och dessutom erhålla bostäder av sämre kvalitet. En rättvisare avvägning mellan olika grupper bör ingå i bostadspolitikerna.

Samma avvägningsproblem inställer sig också vad beträffar vården av de ensamstående vid sjuk- och ålderdom.

Situationen för de hemmavarande ensamstående kvinnorna, vanligen benämnda hemmadöttrar, har visserligen varit föremål för överväganden i olika utredningar. Trots detta har någon slutgiltig lösning på deras problem ännu inte uppnåtts. Även om ur denna grupp kan avskiljas dem som vid relativt hög ålder kan inpassas på arbetsmarknaden samt dem som av rent medicinska skäl kan erhålla förtids- eller invaliditetspension återstår dock en grupp, vars ekonomiska situation är prekär. Dessa är hänvisade till socialvården, trots att de utfört en för samhället inte minst ur ekonomisk synpunkt betydelsefull gärning. För dem bör en ersättning liknande änornas i någon form vara berättigad. Vad beträffar de frånskilda äldre kvinnorna, som ofta befinner sig i samma situation som »hemmadöttrarna» har förslag förelagts riksdagen från folkpartiets sida genom en motion, som är hänvisad till andra lagutskottet.

Behovet av service och olika stödåtgärder för att ensamma med vårdnad om barn skall kunna på arbetsmarknaden skaffa försörjning till både sig själva och barnen skall behandlas av en parlamentarisk kommitté. I detta sammanhang vill jag starkt framhålla den försvårade situation jämfört med familjer, där båda föräldrarna bidrager till barnens försörjning och vård, i vilken de ensamstående befinner sig. Deras behov är ofta betydligt större.
